Το «Μεσανατολικό» των campus

Ελληνες καθηγητές και φοιτητές περιγράφουν το εκρηκτικό κλίμα στο Κολούμπια και στα άλλα ιδρύματα

Της **ΝΑΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Ποιο είναι τα όρια μιας ειρηνικής διαδήλωσης στους χώρους των πανεπιστημίων; Πού σταματάει η ελευθερία του λόγου στα ιδρύματα που την προωθούν; Αυτά είναι κάποια από τα ερωτήματα που αναγκαστικά τίθενται στα κορυφαία πανεπιστήμια των ΗΠΑ το τελευταίο διάστημα, καθώς οι διαδηλώσεις κατά του πολέμου στη Γάζα γίνονται διαρκώς πιο έντονες και πιο επεισοδιακές. Περισσότεροι από 100 φοιτητές συνελήφθησαν στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια την προηγούμενη εβδομάδα. Τη Δευτέρα, 47 φοιτητές συνελήφθησαν στο Πανεπιστήμιο Γέιλ και περισσότεροι από 100 στο NYU. Η αστυνομία συνέλαβε τουλάχιστον 34 φοιτητές στο Πανεπιστήμιο του Τέξας και 93 στο Πανεπιστήμιο της Νότιας Καλιφόρνιας την Τετάρτη. Και οι διαδηλώσεις μοιάζουν να πυκνώνουν και να εξαπλώνονται.

Ο αναβρασμός διαρκεί ήδη έξι μήνες. Οι φοιτητές ζητούν κάτι συγκεκριμένο από τα πανεπιστημιά τους – να σταματήσουν να επενδύουν στο Ισραήλ ή σε εταιρείες που υποστηρίζουν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις του Ισραήλ στη Γάζα, καθώς και να υπάρξει διαστάτρωφή του κράτους του Ισραήλ και φοιτητές άρχισαν να δηλώνουν ότι νιώθουν ανασφαλείς μέσα στο ίδιο τους το πανεπιστήμιο. Στο χρονικό αυτό σημείο, όμως, οι διαδηλώσεις δεν ήταν πλέον καθαρά φοιτητικές, καθώς εξωπανεπιστημιακά στοιχεία είχαν ήδη παρεισφρύσει στις συνήθως ειρηνικές φοιτητικές κινητοποιήσεις.

ΔΙΧΑΣΜΟΣ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Η πρόσφατη και κατ' εμέ ατυχής κατάθεση της προέδρου του Κολούμπια σε επιτροπή του αμερικανικού Κογκρέσου σχετικά με τον κίνδυνο αντισημιτισμού στο πανεπιστήμιό μας έριξε, όχι απλώς λάδι αλλά κηροζίνη στη φωτιά. Η πλειονότητα των πανεπιστημιακών δασκάλων αισθάνθηκε ότι δεν στάθηκε στο ύψος των καταστάσεων και της θέσης της, αφήνοντας απροστάτευτους καθηγητές που υποστήριξαν τις παλαιστινιακές θέσεις απέναντι σε μια ξεκάθαρη προσπάθεια πολιτικοποίησης της κατάστασης, που θύμισε εποχές μακαρθισμού. Η απόφασή της να επιτρέψει την είσοδο της αστυνομίας στον χώρο του πανεπιστημίου με σκοπό τη σύλληψη διαδηλωτών, που είχαν καταλάβει ως ένδειξη διαμαρτυρίας τον χώρο μπροστά στην κεντρική βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου, ήταν μάλλον το αποκορύφωμα μιας σειράς αποφάσεων που πάρθηκαν αργά και γι' αυτό υπήρξαν και τόσο σκληρές.

Κι όμως, θα ήταν και άδικο και ανακριβές να συμπεράνει κανείς ότι πλέον κινδυνεύει η ελευθερία του λόγου ή ότι υπάρχει μια κρίση εμπιστοσύνης στα αμερικανικά πανεπιστήμια γενικότερα. Μετά το αποκορύφωμα ασυνεννοησίας που κατέλληξε στην παρουσία αστυνομίας μέσα στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια, η ατμόσφαιρα παραμένει πλεκτρισμένη αλλά πιο ήρεμη και τόσο φοιτητές όσο και ανώτατη διοίκηση προσπαθούν να βρουν διαύλους επικοινωνίας, ίσως επειδή κατάλαβαν ότι «έχει δίκιο και ο άλλος».

Ιωάννης Μιλωνόπουλος
Καθηγητής Αρχαιολογίας στο Κολούμπια

«Μπορεί και ο άλλος να έχει δίκιο»

Περίφημη είναι η φράση του Γερμανού χριστιανοδημοκράτη Φόλκερ Μπουφιέ, κατά τη διάρκεια διαπραγματεύσεων με τους Πράσινους για τη δημιουργία κυβέρνησης στο κρατίδιο της Εσσης το 2013: «Θα πρέπει να λάβει κανείς υπόψη του ότι μπορεί και ο άλλος να έχει δίκιο». Αυτό ίσως είναι το μεγάλο πρόβλημα των ημερών μας: η αδυναμία αναγνώρισης ότι μπορεί ο συνομιλητής μας, ο πολιτικός μας αντίπαλος, ο διαφωνών μαζί μας να έχει δίκιο ή εν μέρει δίκιο. Την πόλωση που δημιουργεί αυτή η προσέγγιση τη ζήσαμε εντονότατα με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και τη ζούμε τώρα με την κατάσταση στη Γάζα, μετά την αιματηρή επίθεση της ισλαμιστικής οργάνωσης Χαμάς σε φεστιβάλ κοντά στο Ρέιμ στις 7 Οκτωβρίου 2023. Ανυπόστατα επιχειρήματα που διαχωρίζουν τη βία του επαναστάτη, του καταπιεσμένου, του κατατρεγμένου –ακόμη κι όταν αυτή στρέφεται εναντίον αμάχων–, από τη βία του κατεστημένου, της ελίτ, του καπιταλισμού, της Δύσης άρχισαν και πάλι να κάνουν τον γύρο του Διαδικτύου και του κόσμου. Ετσι έφτασαν και στον δικό μου μικρόκοσμο, στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια.

Φοιτητές και ακαδημαϊκοί εξέφρασαν, με την απόλυτη ελευθερία του λόγου που τους προσφέρει ο πανεπιστημιακός χώρος, την κατανόησή ή και υποστήριξή τους για τη μία ή την άλλη πλευρά. Διαδηλώσεις έγιναν τόσο από φοιτητές που υποστηρίζουν την υπόθεση της Παλαιστίνης όσο και από εκείνους που έδειξαν κατανόηση στην αντίδραση του Ισραήλ. Πολύ συχνά μάλιστα οι διαδηλώσεις γίνονταν ταυτόχρονα, με το ένα μισό του πανεπιστημίου γεμάτο παλαιστινιακές και το άλλο μισό με ισραηλινές σημαίες. Πολλοί θεώρησαν, παρά τις δυσκολίες που προκαλούσαν οι κινητοποιήσεις αυτές στην ομαλή λειτουργία του πανεπιστημίου, ότι αυτή ήταν η απόλυτη πραγματοποίηση της ελευθερίας του λόγου.

Δυστυχώς, η κατάσταση ξέφυγε όταν οι εκφράσεις υποστήριξης μετετράπησαν σε απειλές, εκφράσεις μίσους και ρατσιστικά συνθήματα. Δεν είναι δυνατόν μέσα σε έναν χώρο αφιερωμένο στη μάθηση και την έρευνα, ένας φοιτητής να απειλείται ή να γίνεται αντικείμενο διάκρισης –λεκτικής και όχι μόνο– επειδή τυχαίνει να είναι Αμερικανοεβραίος ή μωαμεθανός. Δεν στηρίζει κάθε Αμερικανοεβραίος τον αδιάκριτο βομβαρδισμό αμάχων στη Γάζα ούτε γράτσασε κάθε μωαμεθανός τη σφαγή στο Ρέιμ.

Η ηγεσία του πανεπιστημίου άργησε ίσως να καταλάβει την αλλαγή στην ατμόσφαιρα και να επέμβει έγκαιρα, παρά μόνον όταν οι εκφράσεις υποστήριξης για τον άμαχο πληθυσμό στη Γάζα μετετράπησαν σε εκκλήσεις για την κα-

MARK GARLICK/THE NEW YORK TIMES

Διαδηλωτές υπέρ της Παλαιστίνης στο Πανεπιστήμιο της Νότιας Καλιφόρνιας δημιουργούν ανθρώπινη αλυσίδα κατά τη διάρκεια κινητοποίησης την Τετάρτη. Ο αναβρασμός που επικρατεί σε κορυφαία αμερικανικά πανεπιστήμια εδώ και μήνες κορυφώθηκε την τελευταία εβδομάδα με τη σύλληψη δεκάδων φοιτητών.

Νένη Πανουργιά
Αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Κολούμπια

Τι είναι τελικά το πανεπιστήμιο;

Γράφω αυτές τις γραμμές ακούγοντας τον ήχο των ελικοπτέρων της αστυνομίας και των συνεργείων των ΜΜΕ, που έχουν κατασκηνώσει έξω από το πανεπιστήμιό μου, το Κολούμπια, εδώ και δέκα μέρες, από τότε που ξεκίνησαν φοιτήτριες και φοιτητές μας κατάληψη, αντιδρώντας στην εκκωφαντική σιγή της ηγεσίας του πανεπιστημίου στα αιτήματά τους για την κατάπαυση του πυρός στη Γάζα, την απόσυρση επενδύσεων του πανεπιστημίου από κεφάλαια που στηρίζουν το Ισραήλ και τους προπηλακισμούς φοιτητών από φοιτητές - μέλη των ισραηλινών στρατιωτικών δυνάμεων (IDF). Η εξέλιξη των πραγμάτων είναι λίγο πολύ γνωστή πια, και μάλλον παράλληλη με τον τρόπο που εξελίχθηκε το κίνημα για απόσυρση των επενδύσεων από τη Νότια Αφρική τη δεκαετία του '80.

Εξαρχής, όπως γίνεται εδώ και χρόνια, τουλάχιστον από τον πόλεμο των Εξι Ημερών, που άλλαξε τα πάντα στο επίπεδο του συμβολισμού σε σχέση με το Ισραήλ, η αντίδραση στη στρατιωτική επέμβαση στη Γάζα ανοιμάστηκε από τους σιωνιστές (Zionists) και τους υποστηρικτές της ισραηλινής κυβέρνησης ως αντιεβραϊκή, αντί για το σωστό «αντισιωνιστικά». Δηλαδή επιτελέστηκε μία συνειδητή ταύτιση του εβραϊκού σώματος ολοκληρωτικά με τον σιωνισμό, σαν η αντίσταση στη χούντα των συνταγματαρχών να ήταν ανθελληνισμός που απευθυνόταν στον απανταχού ελληνισμό. Η υποχώρηση των εννοιών του αντισημιτισμού, αντιεβραϊσμού και αντισιωνισμού, σε σημείο που να μη γίνεται η διάκριση ανάμεσα στις τρεις έννοιες, έκαι καλλιεργηθεί συστηματικά από τις κατά σειρά κυβερνήσεις του Ισραήλ και έχει παγιωθεί στον δημόσιο λόγο.

Δεν είναι η πρώτη φορά που ο πανεπιστημιακός χώρος αντιδρά και εμπλέκεται σε πολιτικά θέματα που, εκ πρώτης όψεως, δεν άπτονται θεμάτων εκπαίδευσης ή διοίκησης του πανεπιστημίου. Αλλά το κομβικό σημείο εδώ είναι το πώς εννοιολογείται το τι ανήκει στη σφαίρα της εκπαίδευσης και, κυρίως, στο ποια είναι η σχέση μεταξύ εκπαίδευσης και παιδείας. Οπως σημείωσε συνάδελφος προσφάτως, υπάρχουν δύο κατηγορίες σκέψης και προσέγγισης στη σημαίνει πανεπιστήμιο: είναι εκείνο που βλέπει το πανεπιστήμιο ως χώρο διανόησης, έρευνας και μάθησης. Το πανεπιστήμιο δεν μπορεί να εξαντλείται στις δομές και στα κτίρια, όσο κι αν αυτά θέτουν τον τόνο της επιστημονικής και διανοητικής ενασχόλησης του δυναμικού του πανεπιστημίου. Εκείνο που κάνει το πανεπιστήμιο αυτό που είναι, είναι η διδασκαλία και εκμάθηση της κριτικής διαδικασίας ως ακρογωνιαίου λίθου της κοινωνίας. Κι αυτή η κριτική διαδικασία που και προϋποθέτει και συνεπάγεται την ελευθερία του λόγου, είναι που παράγει ενεργούς πολίτες και όχι οπαδούς, ακολούθους ή απαθείς ψηφοφόρους. Επομένως, τα πολιτικά θέματα στα οποία αντιδρά ο φοιτητικό σώμα άπτονται απολύτως του επιστημονικού, γνωσιολογικού και ερευνητικού προτάγματος του πανεπιστημίου. Και ακριβώς αυτό καθιστά το πανεπιστήμιο χώρο δύσβατο για την «τάξη και ασφάλεια» που προτάσσουν και επιδιώκουν οι ανελεύθερες κυβερνήσεις, οι υπέρμαχοι της μονοσήμαντης καθαρότητας των νοημάτων και ο κυνισμός της πολιτικής, που μάχονται για τη διάλυση του πανεπιστημίου και τις παιδείας έτσι όπως έχει οριστεί από την εποχή του Αριστοτέλη.

Κι αυτό είναι το πρόβλημα που αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή το Κολούμπια, με μια πρόεδρο η οποία υπέκυψε στις επιταγές των ακροδεξιών τραμπιστών της αμερικανικής Βουλής των Αντιπροσώπων και επέδειξε την καταστροφική σπουδή, όταν κάλεσε την αστυνομία της Νέας Υόρκης να εκκενώσει την κατάληψη, παρά το ότι η Γερουσία του πανεπιστημίου είχε αρνηθεί να εξουσιοδοτήσει αυτή την κίνηση.

Αυτή τη στιγμή η πρόεδρος του Κολούμπια κατηγορείται ταυτοχρόνως για αντισημιτισμό και για υποδούλωση του πανεπιστημίου στην πολεμική μηχανή του Ισραήλ και από τους ακροδεξιούς και από τους κεντρώους και από την αριστερά. Κι αυτό το πλέγμα εντάσεων που βλέπουμε στο πανεπιστήμιό μας είναι ο καθρέφτης του πλέγματος στο οποίο βρίσκεται αυτή τη στιγμή η εκπαίδευση σε πλανητικό επίπεδο.

Στάθης Γουργουρής
Καθηγητής Συγκριτικής Λογοτεχνίας και Κοινωνικών Σπουδών στο Κολούμπια

Είμαστε στο πλευρό των φοιτητών

Ζούμε μια πρωτόγνωρη κατάσταση από πολλές πλευρές. Οι διαδηλώσεις των φοιτητών ξεκίνησαν στα μέσα Οκτωβρίου και συνεχίζονται χωρίς διακοπή. Η αδυναμία της διοίκησης του πανεπιστημίου να ανταποκριθεί στα αιτήματά τους και κάποιες ατυχείς κινήσεις αποκλεισμού των φοιτητικών οργανώσεων –όπως Students for Justice in Palestine και Jewish Voices for Peace– άθησαν το κίνημα στην κατάληψη, η οποία είναι τώρα στην τρίτη της εβδομάδα.

Η κατάληψη διαρκεί μέρα - νύχτα, αλλά δεν απαγορεύει την κανονική λειτουργία του πανεπιστημίου – μαθήματα, εκδηλώσεις, εξετάσεις κ.λπ. διεξάγονταν κανονικά, μέχρι αυτή την βδομάδα που απαγορεύτηκαν από τη διοίκηση. Κάτω από ασφυκτικές πιέσεις της συντηρητικής (και θα έλεγα τραμπικής) πλευράς του Κογκρέσου, που κάλεσε την πρόεδρο Μινούς Σαφίκ σε ανάκριση για τη θεωρούμενη άνοδο του αντισημιτισμού στο πανεπιστήμιο, η διοίκηση έκανε κατά τη γνώμη μου το λάθος να καλέσει την αστυνομία της Νέας Υόρκης να διαλύσει την κατάληψη, οδηγώντας στις συλλήψεις 108 φοιτητών και φοιτητριών.

Σημειωτέον, οι συλλήψεις έγιναν ειρηνικά χωρίς να δημιουργηθεί κανένα επεισόδιο εκατέρωθεν. Το πανεπιστήμιο προχώρησε και σε περαιτέρω κυρώσεις στους συλληφθέντες – προσωρινή αποβολή από τα μαθήματα και τις δραστηριότητες, αλλά όχι αποβολή από στέγαση και εστίαση. Ομως, την επόμενη μέρα η κατάληψη ξαναστήθηκε από άλλους και μάλιστα πολύ γράγορα ισχυροποιήθηκε, με συμμετοχή μεταπτυχιακών και διδακτορικών. Στη φάση αυτή βρισκόμαστε σε διαβουλεύσεις – έντονες και σοβαρές, με διάθεση κατανόησης και από τις δύο πλευρές και με άρση των κυρώσεων εναντίον των συλληφθέντων φοιτητών, οι οποίοι έχουν βέβαια αφεθεί ελεύθεροι και επανέλθει.

Σε συντριπτική πλειονότητα οι καθηγητές είμαστε στο πλευρό των φοιτητών, με πολλούς από εμάς να έχουμε λάβει μέτρα προστασίας των παιδιών και ρόλους διαμεσολαβητικούς μεταξύ των εκπροσώπων τους και της διοίκησης. Αυτή τη στιγμή κάνουμε τα πάντα για να μην ξαναμπεί αστυνομία στο πανεπιστήμιο και βοηθάμε στις διαβουλεύσεις, έτσι ώστε να διαφωλαχθεί η αυτονομία του πανεπιστημίου.

Το βασικό πρόβλημα αυτή τη στιγμή είναι οι προσπάθειες ενός μεγάλου αριθμού συντηρητικών Ρεπουμπλικανών στο Κογκρέσο, που θέλει να παρέμβει ριζικά στο πανεπιστήμιο και έχει κινητοποιήσει ολόκληρο τον κρατικό μηχανισμό νομικών κυρώσεων και αστυνομικής παρέμβασης. Εχουν άλλους σκοπούς και χρησιμοποιούν το Παλαιστινιακό για να ωθήσουν τη διοίκηση σε παραίτηση, ώστε να την αντικαταστήσουν με φίλα προσκείμενα πρόσωπα, τα οποία μετά θα προωθήσουν τη δικά τους ατζέντα, που είναι η καταγραφή όλων των κατασκήσεων των τελευταίων ετών όσον αφορά μια παιδεία που εναντιώνεται στις κοινωνικές ανισότητες γενικά. Αν γίνει αυτό, θα πρόκειται για τεράστια άττα του ελεύθερου πανεπιστημίου και τα αμερικανικά πανεπιστήμια που ξέρουμε θα πάψουν να υπάρχουν.